
HET GENTS KERKEPAD (Vervolg)

SINT-PIETERS-BUITENKERK - Sint-Pietersaalststraat

De Sint-Pieterersaalstwijk werd oorspronkelijk bewoond door een agrarische bevolking. Parochiaal behoorde de wijk tot O.L.Vrouw Sint-Pieters.

Toen na de Gentse Wereldtentoonstelling van 1913 op de vrijgekomen gronden het zogenaamde "Miljoenenkwartier" werd gebouwd, wijzigde niet alleen de bevolkingsstructuur grondig maar breidde ook het bevolkingsaantal sterk uit. Een eerste stap naar zelfstandigheid vond plaats toen in 1856 één van de onderpastoors van O.L.Vrouw Sint-Pieters benoemd werd tot proost van de proosdij Sint-Pieters-Buiten.

Met de morele steun van Mgr. Delebecque startte proost Petrus Joannes Brys

met de bouw van een hulpkerk. Hierbij kon hij rekenen op de milde steun van juffrouw Marie du Bois d'Aissche. Een "Commissie der Werken" zou de werkzaamheden van nabij volgen en daar waar nodig raad en bijstand verlenen. Het voorzitterschap van die commissie werd waargenomen door rechter Louis vander Bruggen. De leden waren Philip de Potter, Edmond de Potter, Lieven Thienpond, P. de Moerlooze en J. Cardon.

Om de kosten voor de bouw van de hulpkerk wat te drukken werd, daar waar het kon, een aantal werkjes door de parochianen zelf opgeknapt. Zo hielpen de inwoners bij het vervoeren van de bouwmaterialen.

De Gentse architect-constructeur Jan-Baptist Boterdaele stond zowel in voor het ontwerp als voor de uitvoering ervan. Boterdaele talmde echter wat te lang waardoor het gebouw niet tijdig klaar kwam. De commissie zag zich verplicht enkele punten duidelijk te stellen. Zo zou de aannemer beboet kunnen worden indien hij de werken niet vóór een bepaalde datum beëindigde. Bovendien moest hij er voor zorgen dat er steeds voldoende werklieden op de werf aanwezig waren.

Een jaar na de voltooiing zou men trouwens een aantal gebreken aan het gebouw vaststellen.

De eerste steen met daarop de tekst "Ludovicus Josephus Episcopus posuit 1856" werd op 1 april 1856 ingemetsel achter het hoogaltaar. Later kreeg hij een plaats in de muur van de klokketoren.

In februari 1857 installeerde men de klok en het jaar daarop vond de plechtige wijding plaats van de door Polycarpus Vervoort vervaardigde kruisweg.

Een aantal inwoners richtten in oktober 1860 een petitie aan koning Leopold I, waarin ze om de oprichting verzochten van Sint-Pieters-Buiten als zelfstandige parochie. In de begeleidende brief gaf de opsteller, proost Brys, een staaltje geschiedkundige kennis ten beste:

"De ondergetekende inwoners van de wijk van de Kortrijkse poort, genoemd Sint-Pieters-Aaigem, en die van de Heuvelpoort, genoemd Sint-Pieters-Buiten, wijken die heden ten dage het deel buiten de muren vormen van de O.-L.-Vrouwparochie te Gent, verzoeken er Uwe Majesteit om hun gebied op te richten als parochie onder de benaming van Sint-Pieters-Buiten.

Reeds in de 15de eeuw, Majesteit, hadden wij een kapel, en een priester vierde er de goddelijke diensten en kwam er godsdienstonderricht geven. Vermits dit onvoldoende bleek, vroegen onze voorouders in 1687 aan de prelaat van Sint-Pieters in zijn hoedanigheid van tiendeheffer een proosdij op te richten en te voorzien in het onderhoud van een priester; inziende dat hun smeekbeden onbeantwoord bleven, richtten zij zich tot de Raad van Vlaanderen. Een vicaris werd hen toegewezen, maar zij dienden te wachten tot 1784 eer een proosdij zou opgericht worden toen de regering op last van het bisdom van Gent de tiendeheffer verplichtte zijn plicht te doen. Dit werd slechts uitgevoerd in 1790 en de inval der Fransen heeft alles verhinderd. En sedert die datum zijn wij

verwaarloosd gebleven, zonder subkursaal, zonder kerk, zonder priester.

Sedert de onafhankelijkheid van België hebben wij onze inspanningen verdubbeld, maar de onmogelijkheid de nodige fondsen bijeen te krijgen voor de bouw van een kerk, heeft ons opnieuw doen mislukken.

Eindelijk, Majesteit, hebben wij opnieuw hoop onder Uw gezag dat steunt op vrede en gerechtigheid. Een grote weldoener van deze twee wijken heeft ons, zonder kosten van onzentwege, een kerk gebouwd, en heeft er zich toe geëngageerd deze kerk aan de Kerkfabriek te schenken waarvan wij, Majesteit, de oprichting vragen."

De petitie bleek echter een maat voor niets.

Het zou nog tot 14 mei 1874 duren vooraleer de oprichting, bij Koninklijk Besluit, een feit werd.

De canonische oprichting door Mgr. Henricus Franciscus Bracq volgde op 23 mei:

"Inziende de altijd aangroeyende bevolking der parochie van Onze Lieve Vrouw op St. Pieters,

Beogende de meerdere eere God's en het geestelijk welzijn Onzer diocesanen, Gebruik makende van Onze Bisschoppelijke macht volgens de voorschriften van het H. Concilie van Trente,

Hebben wij goedgevonden gezegde parochie in twee deelen te spleiten.

Wij stellen dan vast:

1° dat de nieuwe parochie genoemd zal worden: parochie aan St. Pieters-Buiten.

2° dat de grenzen van de parochie van St. Pieters-buiten langs den kant der parochie van Onze Lieve Vrouw St. Pieters de volgende zullen zijn:

te beginnen aan de Kortrijksche poort al de huizen die hunnen uitgang hebben op den linksen kant van den steenweg van Gent naar Kortrijk zullen ook aan de nieuwe parochie toebehooren; - van den steenweg van Gent naar Kortrijk, zal eene lijn getrokken worden die de grenzen van het fort zullen volgen, zoo nochtans dat de hoeken afgesneden worden, deze lijn zal voortloopen achter den hof van de afspanning de Vier Winden tot aan de Schelde.

Wij gebieden dat de inwoners van de zoo opgerechte parochie, die op Ons verzoek door de burgerlijke oppermacht is erkend geworden, voortaan als geestelijken Vader en Herder zullen aanzien den Eerw. Heer Petrus Joannes Brys en zijne wettelijke opvolgers. In de nieuwe parochiale kerk, zullen de kinderen gedoopt worden, in hunne plichten onderwezen en tot de eerste communie aangenomen worden: daarook zullen de huwelijken volgens het H. Concilie van Trente plaats hebben: daar zullen de lijkdiensten en alle andere kerkelijke plechtigheden gedaan worden.

Deze scheiding zal wettelijk beginnen den Maandag van Sinzen (sic) 25 mei 1874 na het afkondigen in beide kerken van dit besluit, afkondiging die op gezegden dag voor het Lof zal plaats hebben.

Gegeven te Gent, onder Ons handteeken, Onzen zegel en de teekening van Onzen Secretaris, den 25 mei 1874'.

De plechtige aanstelling van Petrus Brys als pastoor vond plaats op Tweede Pinksterdag, 25 mei 1874 om vijf uur 's avonds.

De nieuwe parochie bezat noch roerende noch onroerende goederen. De kerk, de gronden waarop ze gebouwd was tot zelfs de kerkmeubelen, gebeeldhouwd door de heer De Kuyper uit Antwerpen, waren eigendom van de pastoor. Toen Petrus Brys de goederen aan de kerkraad wou schenken, keurde de bevoegde overheid aanvankelijk de schenking niet goed. De oorzaak hiervan was een clause in de schenkingsakte waarbij de pastoor aan juffrouw Marie du Bois d'Aissche een begraafplaats toestond in het koor van de kerk. Een dergelijke clause was duidelijk in tegenspraak met de bestaande wetgeving ter zake. Na schrapping van de gewraakte passage kreeg de kerkraad dan toch de toelating de schenking te aanvaarden.

Bij haar overlijden liet diezelfde juffrouw Marie du Bois d'Aissche, in 1897, naast een aantal goederen ten voordele van de kerk ook nog een geldsom na voor de aankoop van een godslamp.

Op beschuldiging van spionage fusilleerden de Duitsers op 11 augustus 1916 onderpastoor De Clercq. Vanuit zijn woning in de Sint-Pietersaalststraat kon hij gemakkelijk de wapentransporten en de militaire convooien per spoor, gadeslaan. Die inlichtingen speelde hij dan door aan de geallieerden.

Ondertussen was de toestand van het kerkgebouw stilaan slechter geworden en drongen herstellingen zich steeds frequenter op. Toen in juli 1930 aan het dak een reeks kostelijke herstellingen moesten uitgevoerd worden moest de kerkraad een lening afsluiten. Amper een jaar later drong het regenwater terug door het lekke dak.

Bij zijn aanstelling als pastoor, op 12 augustus 1934, nam C. Claeys-Bouaert zich voor de kerk te vergroten. De kerkraad aanvaardde zijn voorstel reeds op 7 oktober.

Architect Valentin Vaerewijck, die reeds op diverse plaatsen in de stad zijn kunde bewezen had, tekende alle plannen en schetsen waaronder ook die voor de interieurversiering. Daar hij de parochie bewoonde deed hij dit volledig kosteloos. Zijn plannen werden in 1935 goedgekeurd.

Het ontwerp voorzag de afbraak van een deel van de oude kerk zoals het koor, de beide sacristieën, het doksaal, het portaal, de toren met de twee trappen en de vouten van de midden- en zijbeuken. Tevens verwijderde men de ijzeren ramen van de voorgevel en de zijbeuken.

Na aanbesteding werden de werken op 28 mei 1936 toegewezen aan de gebroeders Van Autryve voor een bedrag van 939.673 fr. Vijftien dagen later startten de werkzaamheden waarvoor 250 werkdagen waren voorzien.

Koning Leopold III verleende de officiële machtiging op 23 juni 1936.

Vanaf 23 mei 1937 was de kerk toegankelijk voor het publiek. Mgr. Coppieters wijdde ze en consacreerde het hoogaltaar op 4 oktober van datzelfde jaar.

Op 1 januari 1939 schonken de parochianen een nieuwe preekstoel, vervaardigd door Carrières Etienne uit Mazy. Na Vaticanum II verwijderde men hem uit de kerk.

De beelden in de zijbeuken, uit 1940, zijn van de hand van Oscar Sinia, waarvoor Valentin Vaerwijck de basisschetsen tekende.

Voor de geschilderde ramen, uit 1941, deed men een beroep op L.C. Crespin. Ze stellen respectievelijk voor:

Langs de rechterzijde: de H. Joanna Chantal, Sint-Christophorus, Sint-Martinus, Sint-Theresia, Sint-Valentinus.

Langs de linkerzijde: Sint-Paulus, Sint-Elisabeth, Sint-Andreas, Sint-Bernadette, Sint-Joris.

In het rechtertransept: Sint-Albertus, Sint-Jozef, Sint-Leopoldus.

In het linkertransept: Sint-Joachim, Sint-Maria, Sint-Anna.

In het koor zijn het de afbeeldingen van Sint-Monoratus en Sint-Carolus.

Op 17 mei 1937 wijdde pastoor Claeys-Bouuaert twee nieuwe klokken. De grootste woog 1000 kg., de kleinste 330 kg.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog ondergingen ze het lot van zoveel andere klokken. Pas vanaf 1959 bood de toren onderdak aan twee nieuwe bedewekkers.

Voor het orgel tekende Flor Peeters het plan en het schema. Voor het bouwen deed men een beroep op de firma Klais uit Bonn. Flor Peeters speelde het instrument in op 5 december 1937. Het beschikt over zesentwintig spelen verdeeld over twee klavieren en een voetklavier. Het telt 1560 pijpen.

In de muur van de klokketoren werd een epitaaf ingemetseld ter herinnering aan Petrus Brys, de eerste pastoor van Sint-Pieters-Buiten.

De voorgevel van de kerk is versierd met een afbeelding van de H. Petrus. Links daarvan het wapenschild van paus Pius XI met zijn wapenspreuk "Pax Christi - In Regno Christi". Rechts: het wapenschild van Mgr. Honoré Coppiepers, bisschop van Gent van 1927 tot 1947, met zijn wapenspreuk "Fide et Caritate".

Vermelden we ten slotte nog dat pastoor Claeys-Bouuaert op 21 juni 1944 door de Gestapo werd aangehouden en opgesloten in de gevangenis in de Nieuwe Wandeling. Op 22 augustus 1944 kwam hij terug vrij.

BIBLIOGRAFIE

- Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België - Architectuur - deel 4 nc - Stad Gent, p. 289.
- De Paepe Johan: 100 jaar Sint-Pieters-Buiten. 1874-1974.
- Nicole Andriaensen, Dominique Van Cauwenberghe, Marc Dubois: Kerk St. Pieters-Buiten. 50 jaar.

David MAES
(t vervolgt)